

kers onderwerpen toekennen? Natuurlijk! Het is immers die derde orde die tegelijkertijd zegt dat elke zoekgang nuttig kan zijn, dat iedereen bij het ontsluiten eigen criteria hanteert, dat we zo onze collectie en ons publiek nog beter leren kennen en dat één plus één altijd drie is. Maar of gebruikers ook werkelijk willen ontsluiten, dat werd in het midden gelaten.

En toen was het tijd voor twee echte wetenschappers. **Gert Nulens** is als onderzoeker verbonden aan het SMIT-instituut (Studies on Media, Information and Telecommunication). Dat werd begin jaren 1990 aan de VUB opgericht als onderdeel van het IBBT (Interdisciplinair Instituut voor Breedband Technologie), om mee te werken aan projecten rond e-cultuur. De manieren waarop nieuwe media worden gebruikt voor cultureel beheer, culturele creatie en cultuurparticipatie vormen er zijn voornaamste besognes. Nulens spitte zich toe op 'Bewaring en Ontsluiting van Multimedia in Vlaanderen' (BOM-VI), een onderzoekstraject dat de mogelijkheden doorploegt om het Vlaamse audiovisuele erfgoed te digitaliseren, te bewaren en te ontsluiten. Veel culturele content blijkt nauwelijks ontsloten te zijn – om redenen zoals de diverse formaten van dragers, onduidelijk regelwerk rond auteursrechten en uiteenlopende distributieplatforms – en dreigt daardoor voorgoed te verdwijnen. Dat een verdere ontsluiting van het Vlaamse, multimediale erfgoed van bijkomend nut kan zijn voor Vlaamse kunstenaars in spe, voor andere onderzoeksdoeleinden, voor de hele cultuurindustrie of voor onze cultuurminnende medemens, de eindgebruiker, hoeft geen uitleg. Enige obstakels onderweg: wat zijn de selectiecriteria voor bewaring, wie beslist over die selectiecriteria, wat is de rol van de overheid, gaan we vraaggestuurd of collectiegericht te werk ...?

Als allerlaatste was **Micheline Lesaffre**, doctor in de muziekwetenschappen en postdoctoraal onderzoeker aan het IPEM-instituut (Institute for Psychoacoustics and Electronic Music) van de Universiteit Gent, aan de beurt. Met echte muziekfragmenten en ander live opgenomen materiaal gaf zij uitleg over de nieuwe mogelijkheden om met digitale muziekcollecties om te gaan. Muziekcollecties worden alsmaar omvangrijker en complexer (analoog en digitaal in vaak hybride verzamelingen), maar muziek zoeken is doorgaans niet moeilijk, als je weet wat je zoekt tenminste. Er is echter wel de complexiteit van de muzikale inhoud zelf, de te ontsluiten eenheden. Vandaar een term zoals 'Music Information Retrieval' (MIR), een interactief systeem dat automatische toegang tot muzikale informatie mogelijk maakt. Dat daarbij veel aandacht uitgaat naar op inhoud gebaseerde beschrijvingen van muziek, zoals informatiegenererende systemen op basis van geluidsignalen, hoeft bij zoiets complex als muziek geen verbazing te wekken. Toch hielden de meeste MIR's aanvankelijk geen rekening met de gebruiker, omdat ze werden samengesteld door ingenieurs die muziek doorgaans van onderuit benaderen. Dus moesten wetenschappers het horen, het zien en het denken van de gebruiker over verschillende niveaus heen aan muziekbestanden koppelen, want wat wij horen is

niet noodzakelijk hetzelfde als wat gemeten wordt. Zo kon een globaal profiel van de gebruikers van MIR-systemen worden opgesteld. Centraal stond steeds de vraag hoe gebruikers muziek beschrijven. Zo ontstonden het WITCH-CRAFT-project, dat werkt op basis van de Nederlandse Liederenbank, en het MUSIC & EMOTION-project, een database – ontwikkeld door dr. Lesaffre zelf – die op basis van geslacht, geboortjaar, genre, emotie en sound, uit een eigen reserve van ongeveer 160 liederen, muziekfragmenten voor de gebruiker zoekt. Dr. Lesaffre wees uiteindelijk nog op het belang van preservatie en digitalisering van allerlei speciale muziekcollecties, zoals etnische muziek, die door een gebrek aan fondsen en de slechte dragers waarop ze doorgaans worden bewaard, verloren dreigen te gaan. Dit in tegenstelling tot onze uitgebreide collectie populaire Westerse muziek die, zoals we allemaal wel weten, uitgebreid is gedigitaliseerd.

Zo breide Micheline Lesaffre toch nog een kleurrijk en luchtig einde aan een lange, interessante studiedag rond informatieontsluiting.

*Bjorn Verlinde, student bibliotheekschool Gent
bjorn_verlinde@hotmail.com*

Studiedag FAAD 28 maart 2009 Van archivaris tot cultuurmanager

Op 28 maart 2009 vond in de promotiezaal van de Vrije Universiteit Brussel de tiende studiedag van het Forum Afgestudeerden Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer plaats. Het centrale thema was de grondige wijziging die het profiel van de archivaris na twintig jaar opleiding heeft ondergaan. BBB – Bewaren, Beschrijven, Beschikbaar stellen – is geëvolueerd naar CCC – Competenties, Communicatie en Centen.

Professor **Frank Scheelings** gaf een overzicht van twintig jaar afstuderen, afgestudeerden en arbeid in de archivistiek. Een ruime meerderheid (79%) van de afgestudeerden kon in de culturele sector aan de slag. De meesten (58%) zijn uiteindelijk archivaris of documentbeheerder geworden. Dit wijst op een duidelijke waardering van het diploma. Het is niet verwonderlijk dat de overheid de grootste werkgever is (61%). Daarbinnen doen vooral de steden en gemeenten het goed. Hun groeiende interesse voor het archief valt onder meer te verklaren door het Erfgoeddecreet en de transparantie van bestuur.

Het aantal professionele archivariissen is doorheen de jaren alsmaar toegenomen. Dit ging/gaat hand in hand met een

wijziging van het beroepsprofiel. Inventariseren alleen volstaat niet meer. Archivarissen zijn vandaag meer en meer, al of niet gewild, heuse cultuurmanagers die volop naar buiten treden met hun archief. **Tina Vanhoye** (Erfgoedcel Mechelen) toonde aan dat een weloverwogen communicatiestrategie hierbij onontbeerlijk is. Een archief dat meer naamsbekendheid wil, moet eerst stilstaan bij enkele cruciale vragen: wie zijn we, bij wie willen we bekender worden en welk doel willen we bereiken met die grotere naamsbekendheid? Eens er op basis daarvan meetbare doelstellingen zijn, kan men een gedetailleerd communicatieplan opstellen. Belangrijk daarbij is voldoende tijd nemen en proefpersonen gebruiken. Uiteindelijk volgen de uitvoering van het communicatieplan, de evaluatie en eventuele bijsturing.

Duidelijkheid over het profiel en de doelstellingen is ook essentieel voor de sponsoring. Dit bleek uit de lezing van **Els Flour** (Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis). Bedrijven zijn heel begaan met hun imago en sponsoren enkel instellingen die daar goed bij aansluiten. Het komt er voor archieven dan ook op aan goed na te denken over wat ze willen en wat ze een bedrijf in return kunnen bieden. Vooral op het vlak van pr zijn er mogelijkheden. Bedrijven willen iets bijzonders voor hun mensen en zijn vaak ook geïnteresseerd in geschiedenis. De cultuursector in het algemeen en archieven in het bijzonder bieden kansen op dat gebied: een receptie in een historisch pand, rondleidingen, ... Creativiteit is hierbij een sleutelwoord. Ook menselijke contacten zijn van groot belang. Potentiële sponsors stellen een persoonlijk aanspreekpunt met voldoende tijd erg op prijs. Dit geldt op elk moment, ook tijdens en na het gesponsorde evenement. Sponsordossiers vragen dus een weldoordachte, professionele aanpak met voldoende tijd en middelen. Hoewel er op het Europese vasteland op dat vlak geen grote traditie bestaat, liggen daar nieuwe kansen voor het archiefwezen.

Dieter Viaene, archivaris Stadsarchief Mechelen
dieter.viaene@mechelen.be

met mondjesmaat opvraagbaar is, maar in grote mate vrij circuleert langs de wereldwijde snelwegen van het internet en voor iedereen toegankelijk is? Wat betekent dit voor de architectuur van de bibliotheek als gebouw en hoe kan hedendaagse architectuur hier een meerwaarde bieden?

V.l.n.r. Sofie De Caigny (CVAA-VAl), Karen Latimer (IFLA), Dirk De Meyer (UGent) en Wouter Van Acker (UGent). Foto: Francis Vlieghe.

In september 2008 werd deze vraag al breed aangesneden op de VVBAD-studiedag 'Focus op het gebouw', maar een aantal kunstbibliothecarissen van OKBV vroeg zich af of het eigen karakter van kunst-, architectuur- en museumbibliotheken geen specifieke architecturale aanpak vereist. Kunst- en museumbibliotheken in Vlaanderen zijn doorgaans kleinschalig, bezitten heel gespecialiseerde en vaak rijke erfgoedcollecties en maken meestal deel uit van een grotere instelling, zoals een museum of een (kunst)onderwijsinstelling. Rekening houdend met een dergelijke inbedding, waarbij architecturale keuzes niet altijd bij de bibliotheek liggen, is het boeiend om stil te staan bij de manier waarop deze bibliotheken hun taak in de 21ste eeuw kunnen blijven vervullen en de wijze waarop hedendaagse architectuur daarvan een wezenlijk onderdeel kan uitmaken. Daarom organiseerde OKBV de studiedag 'De kunst van het bouwen: de architectuur van de (kunst)bibliotheek in de 21ste eeuw'.

Het evenement vond plaats in het gerenoveerde gebouw van de ModeNatie in Antwerpen, waar in 2003 al een studiedag over dit thema doorging. Dit liet toe projecten die toen in de steigers stonden, te evalueren. Tegelijkertijd werden nieuwe vragen opgeworpen. Het programma van de dag bestond uit twee grote onderdelen. In de voormiddag lag de klemtoon op een abstracte benadering van de architectuur van de kunstbibliotheek, gezien vanuit een historisch, toekomstig en theoretisch perspectief. In de namiddag werd de praktijk van het hedendaagse bibliotheekbeheer in de kunstbibliotheek, en hoe die zich verhoudt tot de hedendaagse architecturale oplossingen, vanuit vier concrete cases bekeken. Twee architecten stelden nieuwe projecten voor en twee bibliothecarissen beschreven vanuit heel concrete praktijkvoorbeelden de architectuur van de kunstbibliotheek waarin zij werken.

Studiedag OKBV 10 maart 2009 Architectuur van de (kunst)bibliotheek in de 21ste eeuw

De ontwikkelingen in de informatiesector van de laatste 20 jaar hebben het traditionele westerse systeem van kennisopbouw en -overdracht grondig gewijzigd, indien niet volledig op zijn kop gezet. Daarbij werd en wordt de functie van de bibliotheek in vraag gesteld. Wat kan de bibliotheek nog betekenen, als informatie niet meer op papier wordt opgeslagen in een afgesloten ruimte waar ze slechts